

v človeški samoti ali v družabnem vrvežu. Avtor pri tem konvencionalno črno-belo fotografijo zameji, v bistvu pa razpre s kvadratnim formatom in rdečo kopreno čez podobo. Hkrati, ko si zastavljamo vprašanje zakaj, nas kvadratni format nezavedno sili v preiskovanje dogajanja in narativov znotraj danega formata. Jasno je, da ima geneza kvadrata številne historične reference, vsekakor pa v izbranem diskurzu pomislimo vsaj na kanonske umetnine geometrijske abstrakcije. Ni več mogoče mimo pionirskih in ikoničnih suprematističnih umetnin Kazimira Maleviča, njegovega 'črnega' in 'rdečega' kvadrata. Seveda pa tudi ne mimo del Pieta Mondriana, denimo čudežno harmoniziranih kvadratkov v njegovi imenitni Broadway Boogie Woogie, iz 1942-43. V tem vidim umetnikovo introspektivnost, ki po eni strani določa vizualni kod in s tem evocira našo drugačno, vsekakor bolj zbrano, kontemplativno pozornost.

Skrajno domišljeno v tem smotru vse svoje dunajske urbane kvadrate Matej Fišer zaprede z rdečo kopreno. Ta lucidni prijem si razlagam kot umetnikovo prikrito-simbolno projekcijo skozi opno metjejsko generičnega prostora, kakršnega v samoti in izoliranosti sama po sebi ponuja fotografska temnica. Tam se pod rdečo lučjo v postopku nastajanja fotografije dogaja magija, čudež, da potem na svetlobi eksistira kot podoba. Pogled Mateja Fišerja kot umetniškega fotografa je izviren, nevsiljiv in večpomensko zgovoren, pravzaprav mojstrski, kajti v zajetju pravega trenutka, v smislu Cartier-Bressonovega »odločilnega trenutka« kot intuitivnega dojetja, pristno osmišlja bistvo dogajanja.

– Dr. Janez Balažic

Spletna stran

Reprodukcijska tehnika: aGicléeT hi-fi barvni pigmentni natis v skladu z muzejskimi arhivskimi standardi
Medij: Ilford Galerie Gold Fibre Silk

Matej Fišer
RED SQUARE/
RDEČI KVADRAT, RDEČI TRG
23. 8.–23. 9. 2023

artKIT, Glavni trg 14, Maribor
Odpiralni čas: od torika do petka od 15. do 19. ure, v soboto od 10. do 13. ure

Matej Fišer

RED SQUARE/ RDEČI KVADRAT, RDEČI TRG

23. 8.–23. 9. 2023

artKIT

RED SQUARE/RDEČI KVADRAT, RDEČI TRG

(SOUND AND VOICE OF IMAGE ON/OFF THE RED SQUARE

WIEN op. 1/24)

(ZVOK IN GLAS PODOBE NA RDEČEM KVADRATU/TRGU oziroma

ZVOK IN GLAS PODOBE RDEČEGA KVADRATA/TRGA

DUNAJ op. 1/24)

Skozi rdeči kvadrat v pogled, ki seže dlje

Matej Fišer, rojen leta 1974 v Murski Soboti, je umetniški fotograf in pisec kulinarčnih knjig, ki živi na Dunaju. Fotografska serija z naslovom *Red Square (Sound and Voice of image on/of the red square, Wien op. 1/24, 2023)* je štiriindvajset izbranih posnetkov iz prve serije njegovih umetniško fotografskih del, ki raziskujejo vizualni ritem urbanega in človeškega bivanja v mestu Dunaj skozi žanr ulične fotografije. *S kratico op., ki je v svetu klasične glasbe v uporabi od 18. stoletja naprej, apelira na glasbeni jezik besede opus, ki v latinščini pomeni delo in se nanaša na umetniško delo in številko dela, ki ga spaja s številko negativ filma, ki vsebuje 24 posnetkov.*

S kratico op. 1/24 povezuje svet glasbe in vizualnega, torej zvok in glas slike na Rdečem kvadratu in na Rdečem trgu oziroma zvok in glas slike Rdečega kvadrata in Rdečega trga. Iz teh dveh dvojnosti, zvoka in glasu ter Rdečega kvadrata in Rdečega trga oziroma zvok in glas na Rdečem kvadratu in Rdečem trgu, Fišer povezuje najprej glas kot sporočilo in zvok (tudi vizualni), potem pa kvadrat kot format, okvir in trg kot srečevališče.

Za prvo serijo štiriindvajsetih umetniških fotografskih del Mateja Fišerja je pomemben njihov vizualni ritem, konstruktivni element zgrajenega kulisja in dogajanja s kompozicijsko urbanostjo in družbeno kompleksnostjo. Zato z vizualno in filmsko fotografijo in njeno komunikacijo avtor konstruira prostore tako z učinki prosojnosti kot z zanimanjem za svetlobo, barvno energičnostjo in dinamiko gibanja, ki prehaja in se širi v zaznavanje človeških občutenj. Z ulično fotografijo zajema žanrsko motiviko, značilno za prizore iz vsakdanjega življenja, določenih, edinstvenih trenutkov v danem okolju in družbi, ki jih s svojo posebnostjo in neponovljivostjo ustvarja v magične. Prehod v opojnost ulične fotografije serije *Red Square* nas tako s svojo rdečo barvo in impulzivno prosojnostjo utrjuje in umešča v rdeči kvadrat. Vizualna dinamika fotografij nas vpeljuje v novi kontekst branja in načina gledanja skozi resničnostni okvir odkritega očesa.

Odsevnost rdečega kvadrata Kazimira Maleviča in njegovega suprematizma predstavlja abstraktno umetniško gibanje, ki je izhajalo iz osnovnih geometrijskih likov. Rdeči kvadrat predstavlja zajemajočo snovnost danega in omogoča sposobnost iti dlje v raziskovanje neznanega življenja in duhovnih občutenj. S poglobljanjem v neznano je Malevič verjel v mogočnost preobrazbe, ki se lahko zgodi individuumu. Prav tako je geometrijski element kvadrata sestavljen v svoji eteričnosti iz štirih elementov, in to iz vode, zraka, ognja in zemlje. Med delovanjem vseh štirih elementov hkrati se tako odpre polje petega elementa etra, ki dovoljuje pogledu, da gradi lasten in svojstven svet in se pomakne dlje. Kljub omejenosti pogleda in vizualnega vstopnega polja, ki ga narekuje in dovoljuje objektiv, kulisa vidnega in linija kvadrata, je vizualno notranje človeško polje vseobsegajoče, krožno, dvigajoče in neomejeno. Na obodih okvirja kvadrata, ki deluje kot zaslon, se tako spuščamo v »fotografski« eter, v katerega lahko potopimo svoj pogled, ki lahko seže dlje.

V najiskrenejših podobah in rahli nevidnosti Fišerjeva fotografija tosvetnega človeka ujame, izvzame iz časa in prostora, v katerih se nahaja, in ga potopi v svojstven svet znotraj okvirja kvadrata in rdeče intenziviranega občutenja. Iz številnih življenjskih trenutkov, ujetih skozi objektiv premera 35 mm, in razgibane motivike se zgodi pozoren prelom v značaju rdeče barve, ki je kot barvni filter oz. barvni štihi, spojena v dogajanje vizualnega ritma. Vsrkana energičnost rdeče barve v fotografiji napoji in napolni pogled ter doprinese barvni gradnik naužitega trenutka, zapolnjenega z avro rdeče vidljivosti in njene lastne impulzivne, energične subjektivnosti.

Fišerjeva fotografija stoji kot samostojno polje, ki reprezentira neodvisne zaznamovanosti danega trenutka. Sama serija nima fiksnega narativa, vendar fotografa vodi vizualni ritem, ki se vije skozi serijo posnetkov *Red Square* in nudi svoboden prostor za lastno imaginacijo in interpretacijo. Globlji in potapljaški se pogled v snov uličnega trenutka se lahko izgublja v podobah in portretih človeških pogledov in njihovih zgodb, scenarijih in gibanju, svetlobi in žarečih dinamikah zakulisja, možnosti potovanja pogleda ob nastalih prelomih stekla in vizualnega odseva, ki meji, preseva, odseva in gradi nove razsežnosti.

Zaradi uporabe današnje »nove« tehnologije nas ta prestavlja v polja virtualnosti, v katerih se izgubi občutek za čas in prostor. Nove tehnologije ne vidijo mesta in prostora, niso tam, kjer smo mi, a od uporabnika zahtevajo popolno potopitev v virtualni svet in opustitev resnične realnosti.

Preden se zazremo v prihodnost in se nehamo ozirati v preteklost ter se izgubimo v svetu virtualnosti, s katero ne znamo upravljati, bi vendarle naj bilo bivanje v sedanosti prvotnega pomena. Tridimenzionalna časovnica obstaja samo v tridimenzionalnem svetu, ki sestoji iz preteklosti, sedanosti in prihodnosti. Ob vstopu v štiridimenzionalni ali petdimenzionalni prostor se čas in prostor izgubita, zaradi česar se tudi mi.

Nasprotni pol tej izgubi je fotografija vizualni medij, ki nam ponuja steber in istočasno sidro in nas ujame ter ovekoveči v pomembnosti časa in prostora, ki je nujna za optimalno delovanje človeka in človeške družbe v okolju, in sicer bodisi v urbanem mestnem vrvežu, bodisi na podeželju, bodisi v vesolju. Zato urbanost in ulični vrvež, narava in ptičje petje, kot pogledi naših bližnjih, objem prijatelja, vonj in zvok trenutka niso virtualni svetovi. Zato je eksistencialnega pomena, da ostajamo v stiku z resničnostjo, ki nas je ustvarila, ki nas gradi in kreira, ki je živa in dihajoča v prostoru in času, v katerem se nahajamo, in se le v močno pazljivi meri podajamo v svetove virtualnosti, vedno ob močni jasnosti, prezentnosti in vedenju, kje je pravi dihajoči svet in kje virtualni.

Fišerjevih štiriindvajset izbranih umetniških fotografij nam lepo podaja urbano pokrajino mestnih sil. Fotografije nudijo spoznavanje spremenljivosti časa in njegovih prostorskih tokov nam ponujajo razčlenjevanje resničnosti, ki je ovita vase in v kvadrat, ki jo okvirja, varuje in prav tako ovija vase. V lokalnosti urbanega mesta, domačnosti prostora, v katerem se nahajamo oz. ki ga opazujemo, se nam napolni pogled in naše očišče se začne ukvarjati z razmerji sedanosti ulične fotografije in magije resničnosti. Skozi fotografski pripomoček smo umeščeni tukaj in zdaj v urbani realni točki, opazujoč dano resnično sceno in magijo edinstvenega trenutka, ki ga nikoli več ne bo, in nam zato nudi zavedanje minljivosti in pomembnost navzočnosti.

Ob navzočnosti, ki napolni pogled, in ob intenzivnem opazovanju, ki se polni v notranosti človeka, v tistem, kar je nepredmetno, nedoločeno in nesnovno, a v konstantnem delovanju, leži zmožnost opazovanja življenja. Današnjost družbe pretresljivo in presunljivo hitro izgublja zmožnost opazovanja resničnosti. Čeprav se zdi, da se svet utaplja v množtvu in nepreglednosti podob, slik in fotografij, je vendarle prav fotografija tista, ki še vedno nudi in ohranja v sebi duh realnosti in opozarja na resničnost ter nas sidra vanjo.

Rdeča barva in kvadrat nam lahko nudita sidrišče in steber, ki dovoljujeta pogledu, da se odrine od obale in odpotuje dlje v duhovne razsežnosti in lastne preobrazbe. Pomembnost sidrišča se tako dojema kot nujnost, kajti vstopno polje je tudi naše izstopno polje in zmožnost vrnitve nazaj, kamor posledično lahko umestimo naše izkušnje v notranji kontemplaciji sedanosti. Vizualna sporočilnost in izjemnost Fišerjevih fotografskih del nam sporočata in nas opominjata biti tukaj in zdaj, na mestu, na katerem smo, in nas vodita v razširitveni opus občutenja enkratnosti trenutka in razumetja življenja.

– Nina Šardi

Lucidus rubidus quadratus

Serija 24 izbranih umetniških fotografij Mateja Fišerja, tematiziranih na urbani, dunajski milje v najširšem smislu fotografske recepcije sodi v okvir t.i. »Street photography«, torej ulične fotografije mestnega vsakdana. Predzgodovina 'ulične fotografije' je dolga in mnogopomenska. Od pionirskih začetkov Charlesa Nègre-ja, (1820-1880), Eugène Atgeta (1857-1927), preko André-a Kertész-a (Andor Kohn 1894-1985) in Henri Cartier-Bressona (1908-2004), če izpostavim 'francosko' linijo tam izpred 2. svetovne vojne. V danem kontekstu je pomemben zlasti Kertész, ki je ulično dogajanje od 1928 naprej snemal s priročno Leico in v tem smislu ostaja paradigmatičen, močno pa vplival tako na Cartier-Bressona kot na Brassai-a (Gyula Halász 1899-1984). V genezo ulične fotografije radi dodajamo dela Alfreda Stieglitz-a (1864-1946) in dele opusov drugih ameriških fotografov, recimo Dorotheje Lange (1895-1965), Walker Evans-a (1903-1975), med mlajšimi pa vsaj Roberta Franka (1924-2019) in njegovih antoloških *Les Américains* iz 1958. Seveda je zatem in do današnjih dni nastajala in še nastaja domala nepregledna množica fotografij, pač v skladu z žanrsko dispozicijo 'street photography', znotraj katere pa tako po formalni in umetniško izpovedni moči zagotovo izstopa umetniško domišljena in svojska serija Mateja Fišerja.

Matej Fišer je fotografsko izjemno pretanjeno ujel številne podobe dunajskega mesta. Ne tistega, ki se v preobilju utrinkov razdaja in ga devalvirajo populistične serije označevalcev spomeniškega in metropolitanskega k.u.k. sijaja, temveč svetov tistega, kar v običajnem mimobežju prezremo. Gre za podobe dunajskega urbanega prostora, ujetega v trenutkih in mnogoterju obrazov vsakdana. Na ulicah, trgih, pred ali v lokalih, galerijah, delavnicah, v trpnosti ali izgubljenosti,